

Magdalena Knak

Ukryta tożsamość doktora Zygmunta Obuchowicza

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 18, 371-390

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Magdalena Knak
Gorzów Wlkp.

Ukryta tożsamość doktora Zygmunta Obuchowicza

Szukanie odpowiedzi na pytanie, kim był doktor Zygmunt Obuchowicz, było przyczynkiem do tego, iż zostały podjęte badania porównawcze zachowanych rękopisów pierwszego Lekarza Powiatowego z terenu powojennego Gorzowa Wlkp. z wzorami pisma osoby o nazwisku Robert Salling. Wytypowanie tego ostatniego wynikało między innymi z licznych zaszębiających się faktów, które łączą życiorysy obojga ww., jak i wspomnień oraz relacji osób, niekiedy z tzw. „trzeciej ręki”, które dysponowały odpowiednią na ten temat wiedzą. Poszlakowość w dochodzeniu prawdy miały zatem potwierdzić dowody w postaci analizy grafologicznej, zwłaszcza w sytuacji gdy zabrakło innych form weryfikacji, chociażby takich jak dokumentacja fotograficzna, umożliwiająca potwierdzenie bądź wykluczenie tożsamości Zygmunta Obuchowicza względem osoby Roberta Sallinga.

Zanim jednakże zostaną omówione wyniki przeprowadzonych badań komparatystycznych, należy wspomnieć o samym procesie pisania, jego uwarunkowaniach, jak również, z uwagi na specyfikę materiału badawczego niezbędnym jest nakreślenie kilku zdań odnoszących się do kaligrafii oraz wzorów elementarzystycznych z początku XX wieku.

Pismo ręczne jest tworem psychofizycznym, który ulega personalizacji w trakcie rozwoju osobniczego człowieka. Opanowanie języka pisanego jest operacją złożoną oraz długotrwałą. W pierwszej fazie nauki polega to na dokładnym odwzorowaniu znaków zamieszczonych w specjalnych podręcznikach do nauki pisania i jest to czynność umysłowa, która dopiero później staje się, wskutek wielokrotnego powtarzania oraz ćwiczeń, czynnością motoryczną, wymagającą coraz mniejszego wysiłku, jak również świadomych działań technicznych. W tym okresie następuje odbieganie od narzuconych wzorców szkolnych i pojawiają się pierwsze przejawy indywidualizacji grafizmu. Rozpoczyna się proces daleko idącej automatyzacji czynności kreślarskich, które stają się nawykiem. Powstawanie pisma osobniczego dokonuje się pod wpływem wielu czynników, jakkolwiek na jego spersonalizowanie od samego początku oddziałują trzy zasadnicze elementy składające się na strukturę psychofizyczną:

- a. **czynnik psychologiczny** – związany z funkcjonowaniem receptorów wzrokowego, słuchowego, skórno-kinestetycznego oraz analizatora ruchowego, a także odnoszący się do takich procesów psychicznych, jak zdolność spostrzegania i zapamiętywania, współzależnych z intelektem, wolą, pamięcią czy nawet temperamentem jednostki,

- b. **czynnik fizjologiczny** – uwarunkowany działaniem wielu struktur nerwowych znajdujących się w różnych częściach mózgu oraz obwodowego układu nerwowego,
- c. **czynnik motoryczny** – powiązany z budową oraz funkcjonowaniem układu kostno-stawowo-mięśniowego, głównie przedramienia, dłoni i palców.

Ta właśnie wielorakość elementów uczestniczących w procesie kształtowania cech graficznych pisma stanowi o jego indywidualności, powodując, iż „każdy człowiek posiada własne pismo, różniące się od pism innych ludzi”.

Inną, również bardzo istotną właściwością grafizmu, jest to, iż stanowi on ślad niezmienny i trwały na określonym etapie życia człowieka. Nabyte umiejętności kreślarskie w formie nawyków, jak i predyspozycji psychoruchowych doskonalą się, stabilizują, względnie ulegają zahamowaniu, jednakże okresem, w którym „mowa pisana” osiąga swoją „dojrzałość” oraz podlega najmniejszym modyfikacjom jest okres od ukończenia nauki do osiągnięcia wieku starczego, co w ujęciu kalendarzowym obejmuje przedział czasowy od 20 do 60 lat. Wszelako warunkiem powyższej stabilizacji jest posługiwanie się pismem oraz brak dodatkowych czynników takich, jak chociażby choroba czy trwałe uraz fizyczny, które mogą wpływać na obraz grafizmu.

Omówione powyżej cechy stanowią zatem o wartości identyfikacyjnej pisma, przez co może ono być przedmiotem analiz porównawczych.

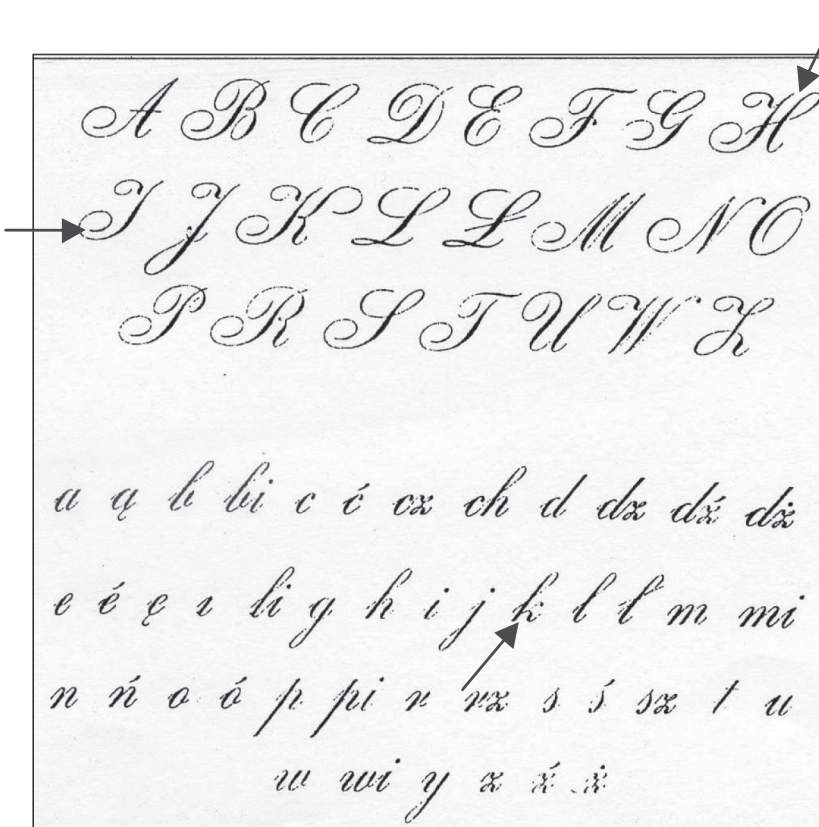
Trudna jest ocena czynników wpływających na obraz graficzny pisma, gdy ma się do czynienia z zapisami nakreślonymi przez osoby, które rozwijały swoje umiejętności kreślarskie na początku XX w. na terenach zaboru rosyjskiego, gdzie szkolnictwo polskie nie istniało, zaś głównym językiem, w którym mówiono i pisano, był język rosyjski. Pojawienie się w pierwszym dwudziestolecu XX wieku bardzo wielu wydawnictw oraz podręczników do nauki czytania i pisania było poniekąd skutkiem podjętej walki w obronie języka ojczystego. Znaczną popularnością w owym okresie cieszyły się elementarze Bolesława T. Wocalewskiego: *Nauka czytania i pisania prostopadłego...* (Łódź 1902), *Strzecha rodzinna. Cz. I Nauka czytania i pisania.* (Łódź 1904), *Elementarz, czyli nauka czytania i pisania* (Łódź 1904), jakkolwiek dostępne były także podręczniki innych autorów, wśród których należy wymienić Kajetana Kędzierskiego (*Elementarz i książka do czytania*, Łódź 1906) oraz Stefanię Kauffmanową (*Elementarz*, Łódź 1906). Wyszczególnione pozycje obejmują zaledwie wydawnictwa łódzkie, z pominięciem pozostałych działających na terenie zaboru rosyjskiego. Wspomnieć jednakże warto o innych jeszcze książkach dla dzieci, chociażby takich elementarzach, jak: *Nauka czytania pisma polskiego* (Warszawa 1901), *Nauka pisania i czytania po polsku* (Warszawa ok. 1909), *Mały elementarz, czyli nauka czytania i pisania...*, który wydawany był w Warszawie sześciokrotnie, w latach 1905–1919, a którego autor posługiwał się pseudonimem Przyjaciół Ludu. W 1910 r. pojawia się ponadto pierwsze wydanie podręcznika napisanego przez Mariana Falskiego *Nauka czytania i pisania dla dzieci*, autora licznych elementarzy, z których uczyć się będzie wiele następnych pokoleń, odzwierciedlając w swoim grafizmie, propagowane przez niego wzorce literowe.

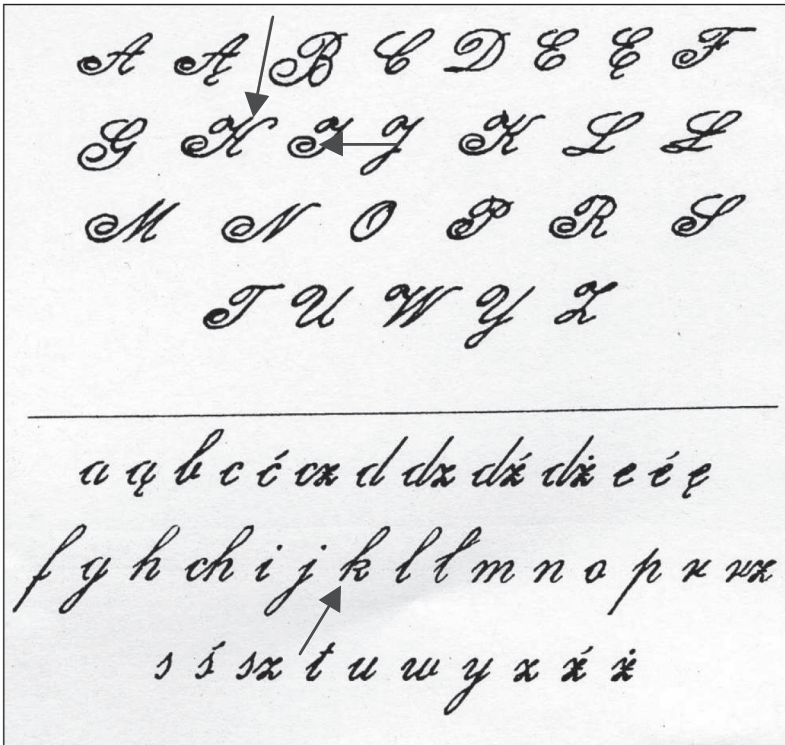
*Strona tytułowa elementarza M. Falskiego,
Nauka czytania i pisania dla dzieci, Kraków 1910*

Rozbudowanie nieco zagadnienia dotyczącego podręczników służących do nauki czytania i pisania podyktowane było tym, iż elementarz zajmuje szczególne miejsce wśród książek, jako nadrzędny i podstawowy środek kształcenia umiejętności kreślarskich. Przystrojone przez ucznia wzorce graficzne, w mniejszym bądź większym stopniu odzwierciedlane będą w jego piśmie osobniczym. Odnosząc się zatem do naszych dwóch lekarzy tj. Zygmunta Obuchowicza jak i Roberta Sallinga, którzy rozpoczęli naukę w szkołach elementarnych sytuowanych w okręgu łódzkim w pierwszej oraz drugiej dekadzie XX w., trudno jest założyć, iż kształtowali oni swoje umiejętności pisarskie, korzystając bądź nie korzystając z tych samych elementarzy. Zasadniczym czynnikiem, który należy bezwzględnie wziąć pod uwagę przy ocenie grafizmu ww., jest fakt, iż podstawowym przedmiotem nauczania początkowego była wtedy kaligrafia, czyli sztuka starannego i estetycznego pisania, która dopiero w połowie XX wieku ustąpiła miejsca liternictwu użytkowemu. Wzorce kaligraficzne zamieszczane w elementarzach, czy też innych opracowaniach, jak chociażby *Podręczniku do nauki kaligrafii*, Józefa Czerneckiego wydanego w 1904 roku, mogły się

różnić detalami konstrukcyjnymi poszczególnych znaków, np. budowa majuskuły „H” i minuskuły „k”, punkty inicjujące liter (zob. il. zawierającą wzorce kaligraficzne). Jakkolwiek w konspekcie badań porównawczych grafizmu pochodzącego z tego właśnie okresu należy przyjąć, iż może wystąpić homogenizacja odmian znaków oraz systemu wiązań międzyliterowych, czego efektem będzie nieznaczące zróżnicowanie interpersonalne cech dystyngtywnych pisma. Wystąpienie tego typu zjawisk może w bardzo istotny sposób wpłynąć na sformułowanie ostatecznych wniosków w przedmiocie potwierdzenia bądź wykluczenia jednorodności wykonawczej rękopisów pochodzących od Zygmunta Obuchowicza i Roberta Sallinga, a tym samym uzyskania jednoznacznej odpowiedzi na pytanie – kim był pierwszy Lekarz Powiatowy w Gorzowie Wlkp.

Wzorce kaligraficzne z podręcznika
Elementarz do nauki pisania i czytania, A. Dygasińskiego, Warszawa 1907 r.

Wzorce kaligraficzne z podręcznika
Elementarz na którym nauczysz się czytać w 5 albo 8 tygodni, K. Promyka, Warszawa 1916 r.

Zanim dokonana zostanie analiza komparatystyczna grafizmu ww. osób, kilka słów charakterystyki wymaga materiał badawczy, jak i sama metoda.

W przypadku Zygmunta Obuchowicza, urodzonego (rzekomo) w 1906 roku, pozyskane wzory pisma obejmowały rękopisy widniejące na szeroko rozumianych dokumentach związanych z pracą lekarza na terenie powiatu gorzowskiego, z najbardziej obszernym grafizmem stanowiącym wypełnienie zasadniczych pozycji ankiety personalnej z 23 maja 1945 (reprodukowana poniżej).

Referat Personalny.

Personalia urzędników
Starostwa Powiatowego w Gorzowie (Landsberg).

Nazwisko i imię: *Obuchowicz Zygmunt.*
(u kobiet nazw. panienskie)
Data i miejsce urodzenia: *26.7.1906* *Złotów*
Stan cywilny: *kawaler* Ilość i wiek dzieci:
Narodowość: *Polska* Wyznanie: *na-kat.*
Wykształcenie: *uniwersyteckie*
Znajomość języków: *rosyjski, niemiecki.*
Zawód: *lekarz -*
Poboczne umiejętności:
Stosunek do służby wojsk.: *nie służył. kat. D.*
Ostatnie miejsce zamieszkania: *Karsznice i Wągrowiec*
Data przybycia na miejsce i chwilowy adres: *29.3.45. ul. (Hindenburga) 31.*
Czy zarejestrował się w Komendzie Milicji Obywatelskiej:
Zajęcie przed 1. 9. 1939 r.: *lekarz w Karsznicach*
Zajęcie w czasie okupacji: *lekarz*
Zajęcie po oswobodzeniu: *Wągrowiec i*
Zajęcie obecne: *w gorzowie w charakterze lekarza powiatowego.*
Czy odbył przebywanie w przymusowym obo. ie pracy, obozie koncentr. wzięniu:
Praca w tajnych organizacjach w czasie okupacji:
Przynależność do partii: *P.P.S.*
Cel przybycia do Gorzowa (Landsbergu): *chcę na miejscu odbudować Polskę.*
Uwagi:

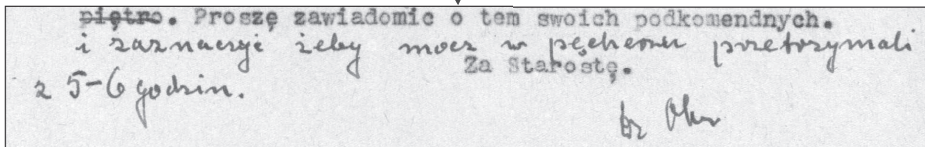
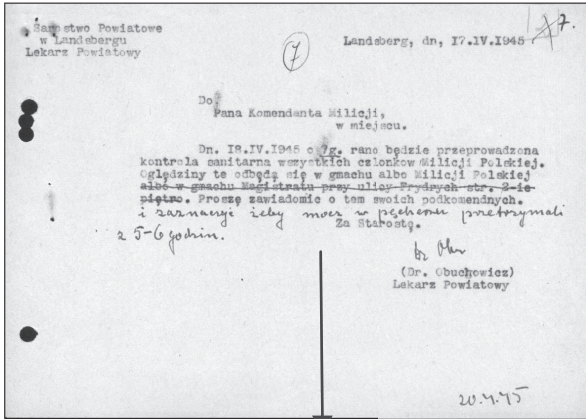
Gorzów (Landsberg), dnia *23. Maja* 1945

(podpis)

Dr. H. Obuchowicz
(podpis)

Ankieta personalna, wypełniona na nazwisko Zygmunta Obuchowicza z 23 V 1945

W ujęciu czasowym najwcześniejszy rękopis datowany był 17 IV 1945 , najpóźniejszy – 3 I 1946 r., co oznacza, iż w chwili kreślenia omawianych zapisów osoba ta miała 39 oraz 40 lat, a więc była w okresie względnej stabilizacji „mowy pisanej”.

Najwcześniejsze zapisy pochodzące od Zygmunta Obuchowicza, umiejscowione na dokumencie datowanym 17 IV 1945

233A
M6

Niniejszym kwituje z odbioru pisma od Lekarza wiejskiego w Co-
mie, z dnia 3.1.46r. Nr.3.E.

Lekarzy:	
Dr. Obuchowicz Z.	ul. Chrobrego, 31.....
Siller Z.	Wawrzyniaka, 74.....
Przybylski W.	Kokietka, 17.....
Imatowicz L.	Chrobrego, 6.....
Andrzejew L.	Kokietka, 17.....
Dankowski S.	Chrobrego, 25.....
Braun R.	Kokietka, 26.....
Ozerniak P.	Kokietka, 26.....
Woźkowycki S.	Erzywostego, 1.....
Zawadzki W.	Mieszkal, 48.....
Cieszkiewicz L.	Armi Polskiej, 34.....
Gnarowski Wł.	Kręła Duchy, 16.....
Pol. Maranowski W.	Chrobrego, 36.....
Dr. Lisicki Z.	Jasieży, 10.....
Pożona:	
Poj. Sobracz-Ofc. G.	Kręła pucha, 11.....
Wiśniewska D.	Mieszka 1, 1.....
Pytlakowa E.	Kokietka, 36.....
Drzewiecka	Mieszka, 16.....
Śudziej Maria	Stanisława, 25.....
Pomaga Erika	Mieszka, 22.....
Stankowska Antonina	Erzywostego, 34.....
Stankowska Maria	Wapniarska, 4.....
Lek.-dentystki: indywid.	
Gornowa St.	Erzywostego, 4a.....
Nowbaner-Misiewicz	Jasieży, 10.....
Kuczbara	Pocztowa, 55.....
Brutman	Pocztowa, 7.....

Rękoпись z zasidu
1... 1... 1... Dr. Zygmunta Obuchowicza

Najpóźniejszy rękopis pochodzący od Zygmunta Obuchowicza, znajdujący się na dokumencie datowanym 3 I 1946

Z kolei na wzory pisma Roberta Sallinga, ur. w 1898 r., składają się: obszerny materiał piśmienny zamieszczony na dokumentach z czasów studenckich, z najwcześniejszym z 1921 roku, jak również zapisy najstarsze, w postaci podpisów sytuowanych na kwestionariuszu uzupełniającym (Deutsche Volksliste Ergänzungsfragebogen) i kwestionariuszu (Fragebogen) z 16 II 1940. W aspekcie kalendarzowym ww. miał zatem 24 oraz 42 lata, a więc również i jego pismo cechowała tzw. „dojrzałość” graficzna.

akademicki 1921/22 Bieżący rok studjów studenta *drogi*

semestr - resp. trimestr *(IV) / I* roku akad. 1921/22

imię i nazwisko *Robert Salling*

miejsce i data urodzenia *Łódź 13 kwietnia 1898*

język ojczysty *polski* Przynależność państwowa *polka*

zawód i miejsce zamieszkania rodziców żyjących lub zmarłych, ewentualnie opiekuna *rodz. (zmarli): Olga Sallingowa; Łódzka-Kata, ul. Łódzka*
adres: restauracja Turjam

zamieszkanie wpisującego się *Poznań, ul. Łódzka 4⁵ II p. w p. Kłobaczewskiej*

nazwa zakładu naukowego, w którym wpisujący się przebywał w poprzedzającym okresie (semestrze lub trimestrze) z *II* lat *uniwersytecki*

stypendjum, jeżeli jakie miał w poprzednim okresie (semestrze lub trimestrze), z przytoczeniem nazwy stypendjum, jego wysokości i postanowienia, którem je nadano

S.

dotyczy do służby wojskowej: *stoczony na zarządzie 84 artykularia* *Oficjalnie*
czasie wojny w 1914 roku walczył w szeregach 10 pułku artykularia, lecz *nie został*
nie został wcielony do wojska, lecz *nie został*
nie został wcielony do wojska, lecz *nie został*
nie został wcielony do wojska, lecz *nie został*

data immatrykulacji i wpisu (szczegółowe oznaczenie świadectwa dojrzałości z podaniem szkoły, liczby i daty świadectwa u mających się immatryklować, a numer i data karty immatrykulacyjnej u immatrykulowanych) *Świadectwo dojrzałości z 8¹⁰ klasowego*
człowieka filozoficznego gimn. państwowego łódzkiego - Kłobaczewskiej - Kłobaczewskiej
immatrykulowany dnia 4. 1921 roku.

Poznań, dnia 6 października 1921

Najwcześniejsze rękopisy Roberta Sallinga, widniejące na dokumentach z 1921 roku

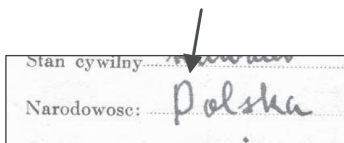

Kontrolując pod kątem jednorodności wykonawczej rękopisy pierwszego Lekarza Powiatowego z Gorzowa z pismem pochodzącym od Roberta Sallinga, posłużono się metodą graficzno-porównawczą, polegającą na zestawieniu i porównaniu najbardziej nawykowych oraz dystynktywnych wyznaczników grafizmu obojga ww. osób. Korzystano przy tym z katalogu graficznych cech pisma ręcznego obejmującego takie zespoły jak:

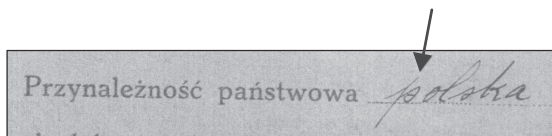
- zespół cech syntetycznych, a w nim: stopień naturalności, klasa i ogólny obraz pisma, stopień staranności, elementy uzupełniające, retusze, poprawki;
- zespół cech topograficznych, a w nim: marginesy, akapity, układ wierszy, wyrazów i znaków względem siebie i względem liniamentu, odstęp między znakami, wyrazami oraz wierszami, linie podstawowe;
- zespół cech motorycznych, a w nim: jakość linii graficznej, tempo pisania, impuls oraz naciskowość;
- zespół cech mierzalnych, a w nim: wielkość i nachylenie pisma, szerokość znaków, proporcje wielkościowe stref, jak również kąty zawarte pomiędzy elementami znaków;
- zespół cech konstrukcyjnych, a w nim: budowa i odmiany znaków, budowa wiązań, kształt i usytuowanie znaków diakrytycznych oraz uzupełniających, jak również formy powtarzalne graficznie.

Obok oceny wyznaczników formalnych przeprowadzono również analizę cech treściowo-językowych. Zapisy obojga lekarzy, badano według tych samych kryteriów, zaś wyniki tychże badań zilustrowano poprzez zamieszczone poniżej skanogramy.

Rozpoczynając przedmiotową analizę od wyznaczników treściowo-językowych, należy zwrócić uwagę na zapis odnoszący się do obywatelstwa. Zygmunt Obuchowicz w swojej ankiecie personalnej w pozycji *Narodowość*: wyraz „Polska”, inicjuje majuskułą „P”, podczas gdy Robert Salling w pozycji *Przynależność państwowa* na kartach wpisowych z 1922 r., kreśli ją w formie małej litery „p”.

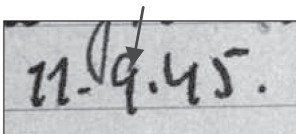

Rękopis Zygmunta Obuchowicza

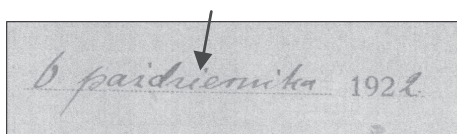

Rękopis Roberta Sallinga

Zauważalna jest ponadto różnica w zapisach dat. W przeciwieństwie do Zygmunta Obuchowicza, Robert Salling nie stosuje do oznaczenia miesiąca, tzw. arabskich cyfr, zaś dominującą formą w jego grafizmie jest zapis literowy.

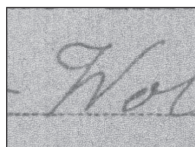
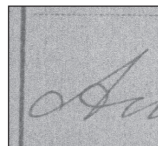
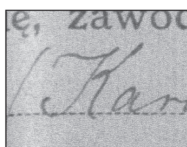
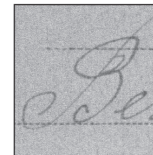
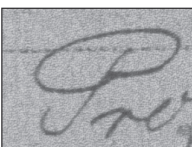
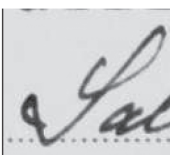
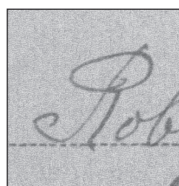
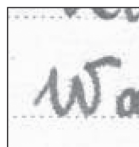
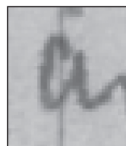
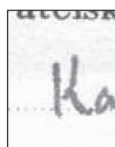
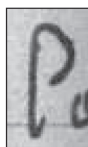
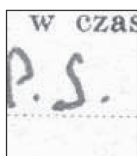
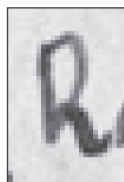

Rękopis Zygmunta Obuchowicza

Rękopis Roberta Sallinga

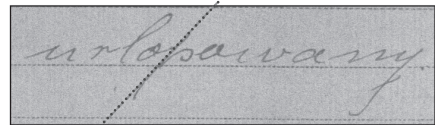
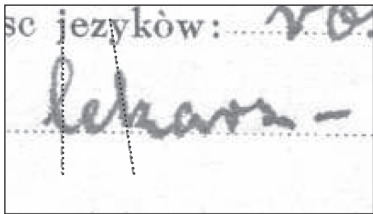
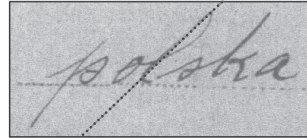
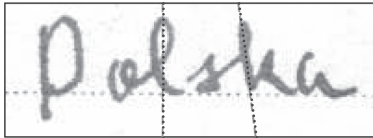
W zakresie cech syntetycznych uwidaczniają się rozbieżności związane z ogólnym obrazem pisma. Starszy z lekarzy stosuje znacznie więcej manieryzmów, czyli zaskakujących, nienaturalnych ze względu na ekonomię ruchu pisarskiego rozwiązań graficznych, zauważalnych chociażby w takich literach jak „R”, „S”, „P”, „B”, „K”, „A” czy też „W”.

*Majuskuły nakreślone
przez Zygmunta Obuchowicza*

*Manierycznie wykonane litery,
nakreślone przez Roberta Sallinga*

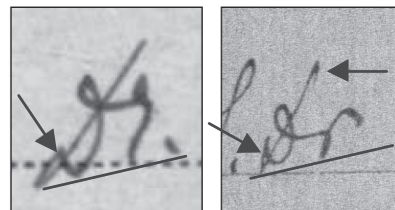
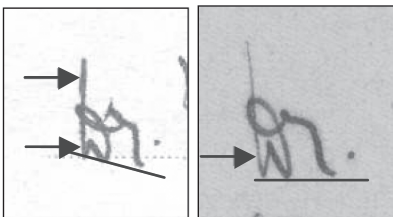
Innymi, bardzo istotnymi cechami, których nie sposób nie zauważyć, a które różnicują pismo Zygmunta Obuchowicza względem rękopisów Roberta Sallinga, są wyznaczniki mierzalne. Pierwszym z nich jest usytuowanie liter względem linii bazowej zapisu – w piśmie Lekarza Powiatowego: lewostronne i prostopadłe, w zapisach „Niemca” – prawostronne. Drugą niezgodnością są proporcje wielkościowe zachodzące w obrębie znaków powodujące, iż pismo Roberta Sallinga cechuje się wysmukłością w stosunku do dość szeroko formowanego grafizmu Zygmunta Obuchowicza.

Rękopis Zygmunta Obuchowicza

Rękopis Roberta Sallinga

Analizując z kolei wyznaczniki konstrukcyjne, warto na samym wstępie przedstawić analogiczny pod względem brzmieniowym zapis skrótu „Dr.”, nakreślony przez obu lekarzy.

Rękopis Zygmunta Obuchowicza

Rękopis Roberta Sallinga

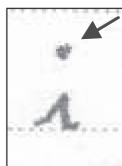
Pomimo iż w ogólnym obrazie powyższe rękopisy są do siebie zbliżone, to można zaobserwować pewne rozbieżności, jak chociażby niejednolity układ linii bazowej: opadający lub poziomy – „u Obuchowicza”, wznoszący – „u Sallinga”. Również samo formowanie majuskuły „D”, przy podstawie jest wynikiem odmiennego ruchu pisarskiego, podobnie jak i niejednorodne są tendencje graficzne w inicjowaniu te-

goź znaku – lewostronną adiustacją w przypadku wykonania litery przez Z. Obuchowicza, prawostronną – w przypadku sporządzenia jej przez R. Sallinga.

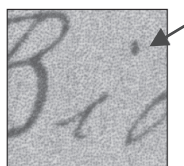
Dalsze rozpatrywanie sposobu realizowania przez obu lekarzy poszczególnych znaków bądź wzajemnego systemu ich wiązań pozwala stwierdzić występowanie zgodności, ale również i zasadniczych różnic. Do cech różnicujących porównywane grafizmy zaliczyć można między innymi:

- budowę majuskuł „R”, „S”, „P”, „A”, „W” (skanogramy prezentowane na stronie 382),
- odmienne konstruowanie litery „B”, wyrysowanej jednym ruchem ręki – w zapisach Z. Obuchowicza, prawa gramma wyprowadzona jest z trzonu ruchem prawoskrętnym, w grafizmie zaś R. Sallinga – ruchem lewoskrętnym,
- niejednorodny układ elementu uzupełniającego względem części zasadniczej w znaku „i”

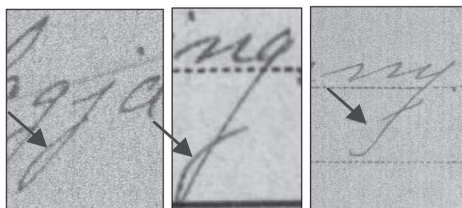
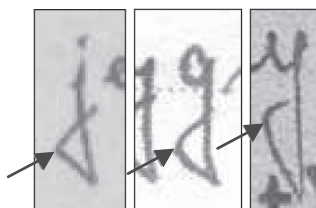
Rękopis Zygmunta Obuchowicza

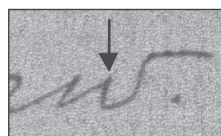
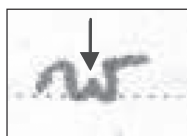
Rękopis Roberta Sallinga

- różne modelowanie grammy podlinijnej oraz proporcje wielkościowe zachodzące w minuskułach „j”, „g” oraz „y”

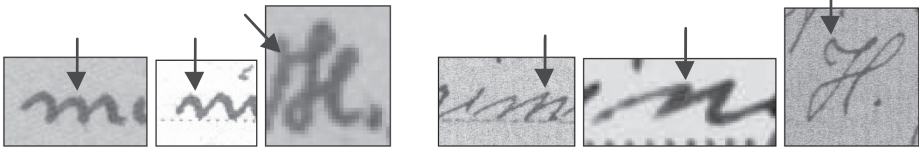
- niejednolite kształtowanie litery „w”, w części środkowej,

- niejednorodne profilowanie tożsamyh elementów graficznych w jednoimien-nych znakach – łukowe - w piśmie Z. Obuchowicza; kątowe – w zapisach R. Sallinga,

Rękopis Zygmunta Obuchowicza

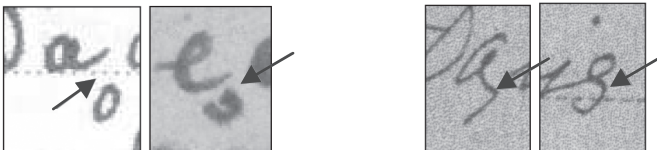
Rękopis Roberta Sallinga

- różne rozpoczynanie kreślenia minuskuły „u”

- brak w grafizmie „Niemca” odrębnie kreślonego znaku diakrytycznego w lite-rach „ę” i „ą”; dwufazowe konstruowanie tychże minuskuł w rękopisach „Leka-rza Powiatowego”,

- odmienny sposób modelowania cyfry „3” oraz elementu wertykalnego w znaku „6”,

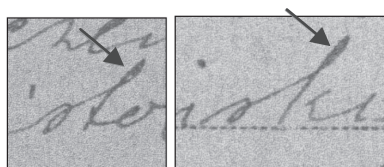
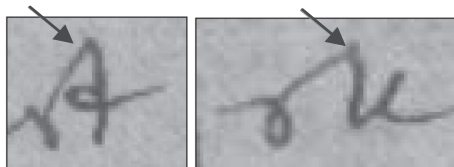

- niejednolite inicjowanie cyfry „7”,

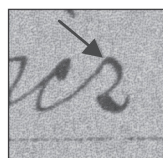
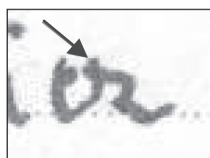

- różne formy wiązania minuskuły „s”, z następującymi po niej znakami „t” bądź „k”;

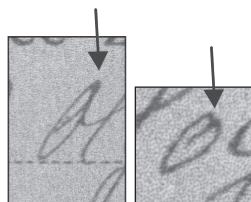
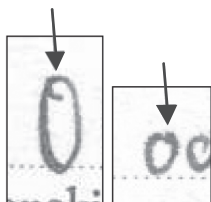
*Rękopis Zygmunta Obuchowicza**Rękopis Roberta Sallinga*

- niejednorodny sposób połączenia liter w dwuznaku „cz”.

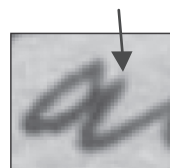
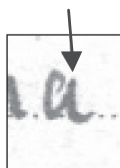

Z kolei, wśród wyodrębnionych cech graficznych, które zbliżają poniekąd do siebie rękopisy pochodzące od obu lekarzy, są:

- wierzchołkowe inicjowanie owali liter „o”, „O” oraz cyfry „0”;

- prawostronne rozpoczynanie kreślenia znaku „a”, w którym prawa gramma wprowadzona jest z owalu kątowo bądź pętlicowo,

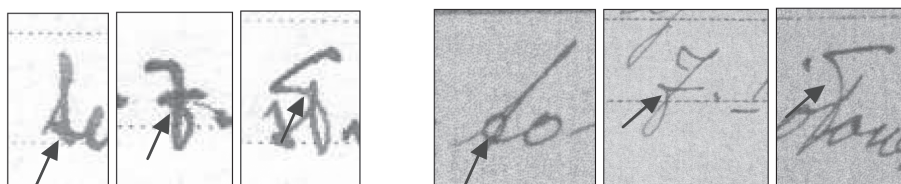
Rękopis Zygmunta Obuchowicza

Rękopis Roberta Sallinga

- zbieżna budowa liter „b”, „d”, „k”, „Z”, „z”

- łączne wyrysowanie trzonu z przekresem w znakach „t”, „7” oraz z elementem diakrytycznym w literze „f”

- wierzchołkowe inicjowanie oraz finalizowanie cyfry „8”, wykreślonej jednym ruchem ręki

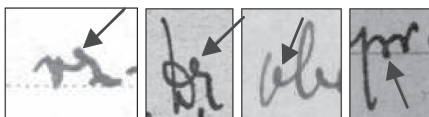

- zgodny sposób realizowania znaku „9”

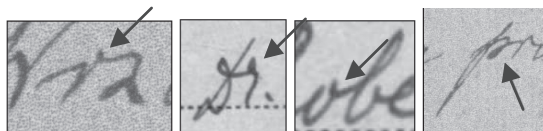

- „pętlicowa” forma łączenia liter w dwuznaku „rz” oraz znaków „D” z „r”, „o” z „b”, „p” z „r”;

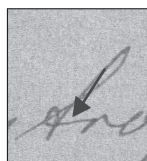
Rękopis Zygmunta Obuchowicza

Rękopis Roberta Sallinga

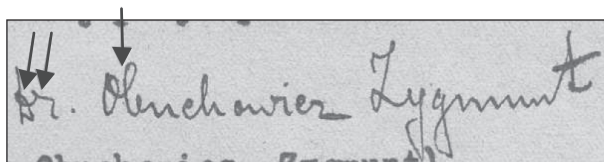

- wiązanie poprzez przekres znaku „t”, z następującą po nim minuskułą „r”.

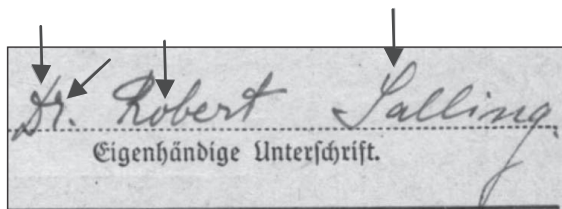

Otrzymane w rezultacie przeprowadzonej analizy wyniki nie pozwalają na jednoznaczne wypowiedzenie się w kwestii dotyczącej jednorodności bądź niejednorodności wykonawczej, porównywanych grafizmów pochodzących Zygmunta Obuchowicza i Roberta Sallinga. Trudności w sformułowaniu kategorycznego wniosku końcowego mają swoje uzasadnienie, zarówno w specyfice samego materiału badawczego, jak i w odniesieniu do czasu jego powstania.

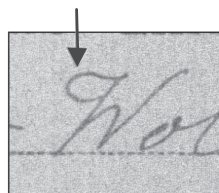
Po pierwsze, przedmiotowe badania komparatystyczne przeprowadzono z pominięciem zespołu wyznaczników topograficznych, jak i motorycznych, składających się na katalog cech graficznych pisma. „Niekompletność” dokonanej analizy wynikała z braku adekwatności wyrażającej się w niezgodności brzmieniowej wzorów pisma Zygmunta Obuchowicza w stosunku do rękopisów Roberta Sallinga, jak również z samej formy przedłożonego do badań grafizmu w postaci skanogramów. Po drugie pracowano na materiale piśmiennym, którego kreatorzy mieli nawykowo przyswojone pismo kaligraficzne, czego następstwem mogły być stwierdzone podobieństwa zachodzące pomiędzy pismem obu lekarzy (zjawisko homogenizacji odmian znaków i ich wiązań). Z podobnymi konstrukcjami znaków, jak również z pętlicowym system łączeń, można zetknąć się „śledząc” grafizm innych osób, których nauka pisania, przypada na okres, gdy podstawowym przedmiotem nauczania początkowego była kaligrafia, co już powoduje zachowanie szczególnej ostrożności w ostatecznym opiniowaniu.

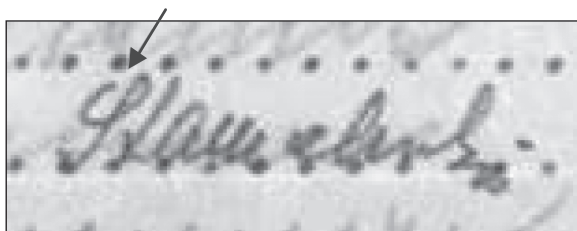
Podpis Zygmunta Obuchowicza

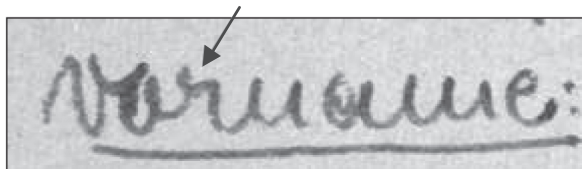
Sygnatura Roberta Sallinga

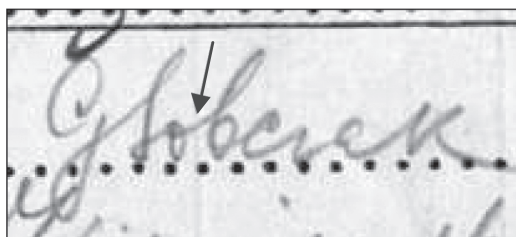
Majuskuła „W” R. Sallinga

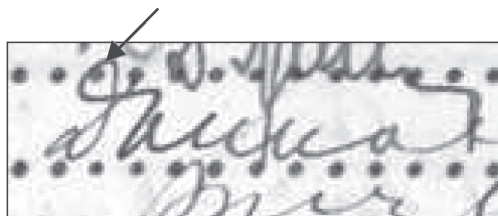
Podpis „Stanuchowska”

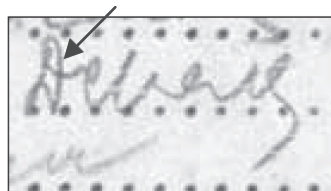
Zapis „Vorname”

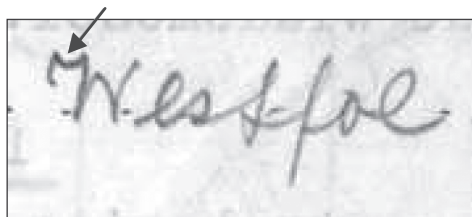
Sygnatura „GSobczak”

Podpis na nazwisko Dankowski

Nieczytelna sygnatura z majuskułą „D”

Podpis „Westfal”

Wzory pisma z elementami kaligraficznymi innych osób

Reasumując zatem przeprowadzoną analizę pismoznawczą, która miała na celu odsłonięcie tajemnicy w przedmiocie prawdziwej tożsamości Zygmunta Obuchowicza, należy skonstatować, iż nie udało się potwierdzić, że pierwszy Lekarz Powiatowy w powojennym Gorzowie oraz Niemiec Robert Salling to jedna i ta sama osoba.

BIBLIOGRAFIA

1. *Kształtowanie się osobniczych cech pisma*, „Zeszyty Metodyczne. Badania Dokumentów”, Warszawa 1999.
2. *Deformacje pisma ręcznego*, „Zeszyty Metodyczne. Badania. Dokumentów”, Warszawa 1999.
3. *Czynniki wpływające na obraz pisma*, „Zeszyty Metodyczne. Badania Dokumentów”, Warszawa 2001.
4. Feluś A.: *Odchylenia materialne w piśmie osobniczym. Z pogranicza grafologii ekspertyzy pismoznawczej*, Katowice 1979.
5. Klemensiewicz Z.: *Historia języka polskiego*, Wyd. Naukowe PWN Warszawa 2002.
6. Knak M.: *Zakres odchyłeń osobniczych w piśmie kreślonym ręką i ustami – ujęcie kazuistyczne*, Gorzów Wlkp. 2007.
7. *Kryminalistyczne badania pismoznawcze*, red. Cz. Grzeszyk, Warszawa 2006.
8. Pilarczyk E., *Elementarze polskie od ich XVI-wiecznych początków do II wojny światowej*, Zielona Góra 2003
9. Wójcik W., *Kryminalistyczne badania dokumentów*, Warszawa 1985.